

10.9.2020

VN/20160/2020

Jakelun mukaan

Alueelliset tartuntatautiin torjunnan toimenpiteet ja palvelujärjestelmän varautuminen

Sosiaali- ja terveysministeriö kehottaa sairaanhoitopiirejä, kuntia ja kuntayhtymiä, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitosta, aluehallintovirastoja sekä Ahvenanmaan maakuntahallitusta valmistautumaan tartuntatautilain (1227/2016) mukaisten toimenpiteiden jatkamiseen alueillaan koronaviruksen aiheuttaman infektion (COVID-19) leviämisen ehkäisemiseksi.

Taustaa

Valtioneuvosto on 3.9.2020 (liite 1 linkkinä) antanut periaatepäätöksen toimintasuunnitelman antamisesta hybridistrategian mukaisten suositusten ja rajoitusten toteuttamiseen COVID 19 -epidemian ensimmäisen vaiheen jälkeen.

Keskeinen osa toimintasuunnitelmaa ovat tartuntatautilain mukaiset alueelliset toimenpiteet ja rajoitukset sekä palvelujärjestelmän varautuminen:

- Alueelliset suositukset ja ohjeet (mm. hygienia, turvavälit, maskin käyttö, kontaktien välttäminen, etätyö)
- Vapaaehtoinen testaus, mahdollisesti pakollinen testaus, todettujen tartuntaketjujen jäljitys, karanteeni, eristäminen
- Eräiden julkisten tilojen käyttö, yleisötilaisuuksien rajoitukset
- Sosiaali- ja terveydenhuollon ja julkisten palveluiden omat toimintakäytänteet
- Sosiaali- ja terveystieteiden toimintakyvyn turvaaminen sekä toiminnalliset muutokset

Tartuntatautilain nojalla toimivalta vastuu alueellisesta valmistelusta, harkinnasta ja päätöksenteosta on sairaanhoitopiireillä ja kunnilla sekä kuntayhtymillä. Myös aluehallintovirastolla on erikseen säädettyjä tehtäviä sekä vastuu toiminnan valvonnasta. Ahvenanmaan maakunnassa nämä tehtävät ovat pääsääntöisesti maakunnalla ja sen viranomaisilla. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos toimii kansallisena ohjaavana asiantuntijaviranomaisena.

Sosiaali- ja terveysministeriössä tulee toimimaan kokoonpano, jolle raportoidaan THL:n koronasivustolle kokoamasta alueellisesta päätöksenteosta, ja joka seuraa sekä toimivaltansa mukaisesti ohjaa tarvittaessa viranomaisia. Näin varmistetaan osaltaan, että alueella tehtävät päätökset muodostavat järkevän ja yhdenmukaisen kokonaisuuden ja että epidemian torjunta on kokonaisuudessaan vaikuttavaa ja kustannustehokasta.

Alueellinen organisoituminen

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Sosiaali- ja terveysministeriö PL 33 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 8 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	02951 63415 +358 2951 63415	kirjaamo@stm.fi stm.fi

Alueellisten toimenpiteiden valmistelua ja päätöksentekoa varten tartuntatautilain mukaisten viranomaisten on organisoiduttava ja suunniteltava keskinäinen prosessinsa.

Sosiaali- ja terveysministeriö kehottaa valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti ja tartuntatautilaissa säädettyihin vastuisiin viitaten sairaanhoidopiirejä viipymättä käynnistämään toimenpiteet tämän viranomaistyön organisoimiseksi alueellaan sekä varautumaan sen edellyttämiin toimenpiteisiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö kehottaa aluehallintovirastoja valvovana viranomaisena huolehtimaan, että sen alueella tähän alueelliseen valmisteluun, harkintaan ja päätöksentekoon on varauduttu ja organisoiduttu. Lisäksi virastoja kehoitetaan osallistumaan toimenpiteisiin lakisääteisten vastuidensa mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö kehottaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitosta osallistumaan alueelliseen organisoitumiseen omien vastuidensa mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö kehottaa kuntia ja kuntayhtymiä osallistumaan alueelliseen organisoitumiseen omien vastuidensa mukaisesti.

Organisoitumisen reunaehdot ja merkittäviä näkökohtia

Tartuntatautilain mukaisten viranomaisvastuiden johdosta alueellisen organisoitumisen keskeiset vastuutahot ovat sairaanhoidopiirit, kunnat ja kuntayhtymät, aluehallintovirastot sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Päätöksenteon tulee perustua viikoittain päivittyvään epidemiologiseen tilannekuvaan, epidemian vaihearvioon ja muuhun asiantuntijatietoon, jota alueelta saadaan. Päätökset on perusteltava alueen tarpeilla, ja niissä on kuvattava kokonaisarviointi toimenpiteiden epidemiologisista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista.

Alueen viranomaisten on tärkeää harkita tarvittaessa myös alueen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kytkemistä mukaan tarvittavaan viranomaisyhteistyöhön. Samoin kuntien ja aluehallintovirastojen on tärkeää harkita omien eri toimialojensa laajemman osaamisen kytkemistä mukaan tarvittavaan viranomaisyhteistyöhön. Näitä viranomaisia ja niiden osaamista tarvitaan mahdollisesti päätettävien toimenpiteiden laajempien yhteiskunnallisten vaikutusten arvioinnissa.

Epidemian tehokas torjunta, ihmisten terveyden turvaaminen ja yhdenvertaisuus edellyttävät, että tartuntatautilakia tulkitaan ja sovelletaan yhdenmukaisesti koko valtakunnassa, perustuen kansalliseen tietoon ja ohjeistukseen sekä alueelliseen tilanteeseen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä aluehallintovirastojen tehtävä omien toimivaltojen puitteissa on varmistaa näiden periaatteiden toteutuminen. Sairaanhoidopiirien, kuntien ja kuntayhtymien tehtävä on noudattaa näitä lakisääteisiä velvollisuuksia toiminnassaan ja sen johtamisessa.

Eri toimijoiden vastuista

Ohjaus ja asiantuntijatuki

Tartuntatautilain 7 §:n mukaisesti tartuntatautien torjunnan kansallisena asiantuntijalaitoksena toimii Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, joka tukee asiantuntemuksellaan sosiaali- ja terveysministeriötä ja aluehallintovirastoja, ylläpitää tartuntatautien torjuntaa palvelevia valtakunnallisia epidemiologisia seurantajärjestelmiä sekä ohjaa ja tukee tartuntatautien torjuntatyötä kunnissa, sairaanhoidopiirien kuntayhtymissä ja sosiaalihuollon ja terveydenhuollon toimintayksiköissä.

THL:n vastuulla on asiantuntemuksensa nojalla arvioida alueen epidemiologisen tilanteen asettamaa tartuntatautiriskiä sekä ohjeistaa ja tukea muiden terveysviranomaisten toimintaa näiden riskien edellyttämissä erilaisissa toimenpiteissä ja niiden kriteereissä sekä vaihtoehdoissa. THL:n tulee tuottaa tietoa riskien vakavuudesta, luonteesta sekä arvioida tarpeet riskien torjumiseksi tarpeellisista tartuntatautilain mukaisista toimenpiteistä, samoin kuin näiden toimenpiteiden tilannekohtaisessa harkinnassa käytettävän lääketieteellisen harkinnan kriteereistä.

Tässä työssään laitoksen tulee arvioida ja ottaa huomioon myös ohjeiden ja suositusten sisällön vaikuttavuus sekä kustannustehokkuus koko kansallisella tasolla.

Valvonta ja eräät päätökset

Tartuntatautilain 8 §:n mukaisesti aluehallintovirasto sovittaa yhteen ja valvoo tartuntatautien torjuntaa alueellaan. Aluehallintovirasto valvoo torjuntatyön säännösten mukaista toteuttamista.

Lisäksi viraston toimivaltaan kuuluu eräiden päätösten tekeminen. Lain 15 §:n nojalla aluehallintovirasto voi määrätä järjestettäväksi toimialueensa jollakin paikkakunnalla tai tietyssä työpaikassa, laitoksessa, kulkuneuvossa tai vastaavassa paikassa oleskeleville terveystarkastuksen, jos tarkastus on yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi tarpeen. Edelleen lain 16 §:n nojalla aluehallintovirasto voi päättää, että terveystarkastukseen osallistuminen on pakollista, jos se on yleisvaarallisen tartuntataudin tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi välttämätöntä. Lain 58 §:ssä säädetään eräisiin julkisiin tiloihin sekä yleisötilaisuuksiin kohdistuvista rajoituksista, kun niiden tarve ylittää kuntarajat.

Aluehallintoviraston pääasiallinen tehtävä on siis valvoa sitä, että sairaanhoitopiirit, muut kuntayhtymät ja kunnat noudattavat tartuntatautilain mukaisia velvollisuuksiaan tartuntatorjunnassa THL:n antaman sisältöohjauksen mukaisesti. Virasto itse ei ole tartuntatautien torjuntaa sisällöllisesti ohjaava viranomainen. Valvontatehtävään kuuluu kuitenkin velvollisuus ohjata valvottavia sen suhteen, mitä lainsäädäntö, oikeuskäytäntö ja THL:n sisältöohjaus edellyttävät. Tämä koskee myös muun soveltuvan sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön sisältöä.

Omissa päätöksissään viraston harkintapohja määräytyy THL:n tuottaman tiedon ja ohjeistuksen mukaisesti, ottaen huomioon myös shp:n tuottama tarkempi aluekuva ja alueen muut toimenpiteet.

Alueen suositukset, päätökset ja muut toimenpiteet

Sairaanhoitopiirin vastuulla on tarkentaa alueen epidemiologisen tilanteen kuvaa ja tehdä johtopäätökset siihen sekä THL:n tietoon ja ohjeistuksiin pohjaten. Sairaanhoitopiiriin tulee sen mukaisesti tarkemmin ohjeistaa alueensa kuntia toimenpiteiden sisällössä ja toteuttaa ne kuntien kanssa sovittavalla työnjaolla. Sairaanhoitopiiriin tulee myös asiantuntemuksensa mukaisesti huolehtia alueensa tartuntatautien torjuntatoimenpiteiden sisällöllisestä yhteensopivuudesta.

Kuntien ja kuntayhtymien tulee THL:n ja sairaanhoitopiiriin tietoon, arvioon, ohjeistuksiin sekä sairaanhoitopiiriin kanssa tehtyihin arvioihin ja johtopäätöksiin perustuen päättää ja toteuttaa niiden vastuulle kuuluvat toimenpiteet.

Alueellisen toiminnan menettelystä ja siihen liittyvistä näkökohdista

Alueellinen valmistelu, harkinta ja päätöksenteko tapahtuvat lakisäätteisten vastuiden nojalla yleispiirteittäin seuraavasti:

1. THL tuottaa alueellisen epidemiologisen kuvan ja siihen perustuvat ohjeet / suositukset toimenpidevaihtoehdoista ja niiden soveltamiskriteereistä, sekä tarvittaessa konsultoi alueen viranomaisia
2. Sairaanhoitopiiri tarkentaa alueellista kuvaa oman tieto- ja osaamis pohjansa perusteella sekä tekee siitä alustavat johtopäätökset perustuen THL aineistoon sekä tarvittavaan konsultointiin.
3. Sairaanhoitopiiri ja kunnat arvioivat päätöksentekovaihtoehtojen vaikutuksia laajasti ja muita yhteistyössä mukana olevia viranomaisia konsultoiden. Yhteisten johtopäätösten mukaisesti sairaanhoitopiiri ohjaa alueensa kuntia toimimaan tämän mukaisesti, yhdessä sovittavalla työnjaolla
4. AVI arvioi vastaavasti samaan tietopohjaan perustuen omien toimenpiteidensä tarpeen sekä yhteensopivuuden, ja varmistaa valvonnallaan että shp ja kunnat toimivat velvollisuuksiensa edellyttämällä tavalla
5. AVI, shp ja kunnat raportoivat kootusti tästä harkinnastaan ja päätöksenteostaan ministeriöön ja THL:lle
5. Shp, AVI ja kunnat tekevät päätöksensä ja toimeenpanevat ne.

Näin ollen viranomaisten välinen yhteistyö ja niiden välisen tiedonkulun varmistaminen ovat keskeisiä valtioneuvoston hybridistrategian ja toimintasuunnitelman periaatteiden onnistumisen kannalta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen yleisellä tietopohjalla ja sen ympärille rakennettavalla alueellisella tieto- ja arviointipohjalla on keskeinen merkitys, joten laitoksen vastuulla on tuottaa alueellisten viranomaisten käyttöön vaadittava tekninen alusta tiedon- ja arviointien kokoamiselle.

Laajemman yhteiskunnallisten vaikutusten arvioinnin kannalta käytännön menettelyyn on rakennettava mahdollisuus yhteiselle harkinnalle ennen varsinaista päätöksentekoa. Ottaen huomioon toimenpiteiden mahdollisesti vaatima reaktioaika, päätöksentekomenettelyssä on syytä varmistaa, että siihen osallistuvilla on organisaatioiden sisäisin määräyksin varmistettu riittävä päätöksentekovalta.

Myös yksilökohtaista harkintaa edellyttävissä toimenpiteissä on lainsäädännön nojalla noudatettava yleisesti hyväksytyjä ja kokemusperäisiä perusteltuja menettelytapoja, joita THL:n toimivaltansa nojalla antama ohjaus ilmentää. Työnantajaorganisaatioilla on direktio-oikeutensa ja valvovilla viranomaisilla tehtävänsä puolesta velvollisuus varmistaa tämän toteutuminen.

Raportointi

Alueelliseen toimintaan osallistuvien viranomaisten tulee kootusti sairaanhoitopiirin johdolla raportoida Terveyden- ja hyvinvoinnin laitokselle sekä sosiaali- ja terveysministeriölle. Ministeriö tulee antamaan erilliset ohjeet raportoinnista ja sen sisällöstä.

Kansliapäällikkö

Kirsi Varhila

Osastopäällikkö

Tuija Kumpulainen

Liitteet

1: Valtioneuvoston periaatepäätös 3.9.2020 taustamateriaaleineen:
<https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f806d7705>

Jakelu

Sairaanhoitopiirit
 Kunnat ja kuntayhtymät
 Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
 Aluehallintovirastot
 Ahvenmaan maakuntahallitus

Tiedoksi

Sosiaali- ja terveysministeri Pekonen
 Perhe- ja peruspalveluministeri Kiuru
 Valtiosihteeri Mäkipää
 Valtiosihteeri Ruuth
 Opetusministeri Andersson
 Tiede- ja kulttuuriministeri Saarikko
 Pääministerin erityisavustaja Haapajarvi
 Kansliapäällikkö Lehikoinen
 Valtioneuvoston kanslia

Valtiovarainministeriö/VKO

Valtiovarainministeriö/KAO

SM/poliisiosasto

Poliisihallitus